

LO GERONÉS

SETMANARI DE AVISOS Y NOTICIES

PORTA-VEU DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Gerona.	1	pesseta trimestre
Fora.	1'25	id. id.
Estranger.	1'50	id. id.
Un número 10 céntims		

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

Cambra Llibertat, 31

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletos, etc., que 's remetin á la Redacció, se 'n donara compte en lo Setmanari.

Any 5.^{nt}

Diumenge 25 de Setembre de 1898

Núm. 232.

Una carta d' En Lluís Domenech

Nostre amic é ilustrat company de causa En Lluís Domenech y Montaner, ha dirigit al Director de *La Veu de Catalunya* una carta, que 's pot considerar adreçada á tota la premsa catalanista, respecte de la conducta que convé seguir al catalanisme en les presents crítiques circumstancies. Diu així:

« Sr. D. Narcís Verdaguer.

Estimat company: L'esperit en favor de la autonomia administrativa de Catalunya, que 's manifesta d'una manera general en les classes ilustrades de la nostra terra, y que comença á ser acceptat com perfectament legal y possible dintre d'Espanya per persones qui tal vegada en dies propíxims ne podrien implantar desde 'l poder alguns dels principis copitals, requereix ser estudiat y tractat ab gran circumspecció per los periódichs catalanistes.

Fins ara 'l catalanisme ha sigut aspiració de un número limitat de persones estudioses de la historia de la nostra civilitació y de les tendencies polítiques modernes. Tendeix ara á ser aspiració de tot lo poble catalá, y aquesta conversió deu conduhirse per los antichs catalanistes ab un seny y serietat que may seran estremats pera lo difícil obgete que 'ns proposém. Pera 'l temperament de nostre poble, atent sempre als interessos materials, son moviment actual es cap á la autonomia administrativa, tant complerta com puga esser, y dintre d'ella hi poden entrar tants y tants de nostres principis y aspiracions que, si degudament la logrossim, poch nos faltaria y fácil nos seria completar la implantació de totes nostres aspiracions.

Faria donchs mala impressió y seria de resultats deplorables tractar lleugerament ab bromes y retrets als qui per aquest camí á nostres idees se acosten. Sense abdicar de cap dels nostres principis y anantlos reclamant incessantment y fins implantantlos de cop, si ocasió se presentés y tinguessim pera ferho la força que avuy estém molt lluny de tenir, cal en mon concepte acullir ab consideració, y de bones en bones acabar d'atreurens, á les persones de bona fé qui acceptin la autonomia administrativa, importantíssima en nostre programa.

Compren aquesta autonomia administrativa, y se poden considerar ara com aspiració no ja dels catalanistes sino de la major part dels catalans ilustrats: Una sola Diputació, general de Catalunya; lo concert económic ab l'Estat pera los gastos esclusius del poder central; la fixació y recaudació dels impostos, exceptuant lo de Aduanes; les obres públiques; lo foment miner, forestal y agrícola; la ensenyança en tots sos graus y altres de menor importancia, y s'hi consideren anexas: La administració de justicia fins á última instancia, ab funcionaris catalans ó naturalisats; la intervenció en la defensa de la terra per la Diputació; lo servey forçós en la reserva y sols dintre de Catalunya; lo sufragi per classes, corporacions y gremis; l'ús del catalá com llengua oficial dintre de nostra terra y la iniciativa y consentiment ineludibles de la Diputació general de Catalunya pera tota reforma de nostre dret civil.

No es aquest lo programa complert del catalanisme, pero es l'estat actual de la opinió ilustrada á Catalunya; y si per persones d'honrada procedencia privada y política se presentés una solució en aquest sentit, me sembla que seria nostre deber apoyarla, procurant accentuarla lo més possible en concepte autonómic.

Havém de considerar que Catalunya es arrastrada, ab la Espanya á qui está unida, á la destrucció complerta y que es urgent tinga en sas mans los medis de salvarse de la comú ruina, abans de que 's trobi decayguda y pobre y no puga tenir cap acció en lo moment en que vinguen combinacions diplomátiques ó nous conflictes internacionals á disposar de la sort de Espanya.

Si no logrém ni axó dels governs de Madrid, en la hora del naufragi general, en mitg de la tempestat, anirém allá á don Déu vulga.

De totes maneres la situació pera 'l Catalanisme y per la nostra terra es crítica y cal discutir ab gran seny y me-

sura pera no malmetre ab lleugeresa de paraula treballs y opinions que podrien tenir influencia decisiva en lo pervindre de Catalunya.

Jo espero, amich Verdaguer, una escitació en aquest sentit, feta en lo seu periódich als demés companys de la premsa catalanista. La fermesa en les propies conviccions s' alía perfectament ab l' amor pera les consemblants y fins ab lo respecte pera les contraries. Cal no caure en los vicis de la premsa sensacional, que tant ha contribuít als desastres d'Espanya, y es precís no dificultar als qui hem confiat lo govern del catalanisme que pugan treballar sentadament com ho fan en l' avens de nostres ideals.

De V. afm. company,

LLUIS DOMENECH.

Barcelona 12 Setembre 1898.

La oportunitat de la carta del senyor Domenech no pot esser major. En lò daltabaix qu' ha sofert Espanya tothom comprén que les coses no poden seguir de la metexa manera, que les causes y les responsabilitats de les desgracies de l'Estat espanyol no son imputables, com pretenen alguns, solsament als homens que l' han regit, sino que son més fòndes, qu' arrelan en los principis de Govern, en les idees fonamentals que sustentavan la llur conducta.

Perxó avuy s' está verificant una reacció contra aquets principis y aquestes idees, y per tot la opinió 's manifesta en una ó altre forma renyida ab lo que s' havia considerat com l' ideal d' un Estat fort, progressiu y ben organiat.

Aquella unitat, tant ponderada, aquella absorció per l'Estat de totes les forses y de tota la vida del pays, no han servit pera res més que pera matar en aquest tota energia y tota iniciativa y que pera posar d'evidencia la debilitat, l' atrás y 'l desballestament de tots los organismes d'aquell, qu' ha sucumbit sense gloria enfront del més fort y ho ha arrastrat tot en sa cayguda.

La regeneració ara tothom la busca en los principis contraris als qu' havían predominat, per manera que fins los metexos polítichs que ab ells s' havían connaturalisat y quina notorietat á n' ells era deguda, se veuen obligats á transigir y á fer concessions pera no perdre del tot lo prestigi que s' havien conquistat, y avuy no n' hi ha cap que no abomini quan menys de la centralisació exagerada, cap que s' esgarrifi de sentir á parlar d' autonomia.

Aquesta tendencia, aquesta reacció es la que aconsella aprofitar en Domenech, en benefici del nostre programa y dels interessos y drets de Catalunya. Y axó es lo que convé fer al Catalanisme, cuydant emperó de destriar lo blat de la palla, quedantse ab aquell y rebutjant aquesta.

La operació no pot esser més delicada y 'l seny que s' hi posi no será may massa. Es precís encoratjar, mirar ab simpatía, ajudar si convé als qui s' acostin á nosaltres ab l' únich propósit de fer be al pays, de contribuir á la seva regeneració; distingintlos dels qu' ho fassin sols pera poder continuar satisfent á costes d' ella los seus apetits ó la seva set de mando y predomini. Es precís anar ab peus de plom, no sia que la nostra ajuda servis pera allunyar la regeneració que desitjém en lloch d' acostarla y restés al Catalanisme forses en lloch de donarni. S' ha d' evitar de totes maneres tota confusió y mantindre sempre enlayre la integritat del programa Catalanista.

Lo nostre lema té d' esser, si no hem entés malament lo pensament d' En Domenech,

« á poch á poch, se va lluny »:

Nosaltres hem d' anar guanyant terreno á poch á poch, pero no 'ns hem de deturar; hem d' anar caminant sempre, procurant que ningú 's quedi entera, fins arribar al terme de nostres propósits.

J. B. y S.

UNA NOVA GRAMÁTICA CATALANA

Lo Consistori dels Jochs florals de Barcelona acaba de publicar y de repartir la *Gramática de la llengua catalana* que ha obtingut lo premi ofert per l' entusiasta catalanista senyor Bisbe de Vich; aquest premi se l' ha entregat á la gramática de D. Pompeu Fabra.

Algun se pensarà: — «què menester hi ha, d' una nova gramática?» — Donchs hi ha que 's recordar que 'l catalá es una llengua ben viva, parlada y escrita á Catalunya, á Valencia, á Rosselló, á las Balears, y part occidental de Sardenya; y com á llengua viva, li saillen mudansas y novedats que prou se 'ls ha de triar quan arriban á ser bastant numerosas. Y 'l catalá, algún temps ha que l' estirgonyan — aixís mateix com á París se fa per la llengua francesa — uns quants escriptors, partidaris de la reforma ortogràfica en vista de la seu més gran simplificació.

Los catalanistas de Rosselló no s' han barrejat encara amb tals novadors: en Pere Courtais, dins de *Flors de Canigó*, en Pere Talrich dins sos *Recorts de Rosselló*, D. Justí Pepratx dins de *Pa de Casa*, mossen Boher dins la *Garbera Catalana*, mossen Boixeda dins sas *Poesias*, lo Pastorellet de la vall d' Arles dins sos *Ays!*, lo doctor Gonell, en Francés Marteau, en Cosme Rouffia, en Pau Berga, dins llurs *Poesias*, han seguit la gràfica catalana dels mestres escriptors de Catalunya y Rosselló, y han tingut en compte la gramática de Ballot y la d' en Puiggarí. Mossen Rous, es lo sol que havia dat alguna empena á la gràfica tradicional, dins de *Catalanes y Catalanadas*.

Mentrestant, los rossellonesos no podem deixar de sapiguer lo que se passa del altre ban del Pirineu, puig en las altrás provincias catalanas s' hi cuyda poch ó molt del Rosselló: mossen Jacinto Verdaguer li ha dedicat lo poema *Canigó*; en Carles Bosch de la Trinxeria ne parla per una bona part dins sas excursions y llegendas de *Recorts d' un excursionista, Pla y Montanya, De ma cullita, Mas tardanies, Montalba*; en Francesch Matheu ha fet l' *Himne Cerdá*; la senyora Dolors Monserdá de Massiá ha escrit sas *Impressions de la Cerdanya francesa*; D. Jaume Almera y D. Artur Bofill han publicat la relació de llur excursió geològica de *Cinch dias á través de las Alberas, lo Rosselló y la Cerdanya*; en Massó y Torrents ha escrit uns *Croquis pirenaichs*; la *Ilustració Catalana*, de don Francesch Matheu, ha estampat estudis y vistas rossellonesas.

Donchs la gramática d' en Pompeu Fabra justifica algunas usansas dels nous escriptors: muda per *i*, l' *y* qu' es al mitg ó á la final dels mots, ó que lliga los mots y las frases: escriu *blau i roig, mai, boira*, per *blau y roig, may, boyra*. També, treu l' *h* qu' es á n' una final ó entre de duas vocals: *raó, agraiment, amic, poc*, per *rahó, agrahiment, amich, poch*. No sembla que vagi extraviada eixa manera d' escriurer sens *y* ni *h*? pensém que no deixarán aquestas duas lletras, los escriptors que las tenen acostumadas.

Dita gramática treu encare la *r* final de alguns infinitius: *fondre, caure, rebre*; y posa *e* per *a* á la final dels mots masculins: *temple, llibre, home*, y á n' als plurals: *blanca, blanques, mara, mares, parlaves, parlavem*. Aquestas novedats, los rossellonesos las podem seguir, aixís com de posar *amb*, qu' es la nostra parla, per *ab*: *amichs venien amb nosaltres*.

Dihém, pel demés, que 'l catalá rossellonés posa *i* á la final de la primera persona del present y del imperfet del indicatiu: *parli, estimi, parlavi, estimavi*; que té la locució *la un, la una*; més que no coneix lo plural *els, les*, que diu *los, las, los llibres, las paraulas*.

Eixas novas usansas, amb prou temps irán s' expandint, encare que 'ls vells catalanistas no s' hi puguin acostumar del tot, y desseguit; donchs es á n' als joves escriptors que pertany tenir en consideració los principis y las rahóns desenrollats en la gramati-

Notícies

Oficials

AJUNTAMENT. Sessió del 21 de Setembre.—(2.ª convocatoria).—Reunits 5 concejals baix la presidència del Alcalde Sr. Boxa, prengueren los següents acorts:

Aprobar la acta de la sessió anterior y comptes per valor de 1.553'25 pessetes.

Entregar al Museu provincial una medalla de las que no van adjudicarse en lo concurs de sardanas que s' celebrá en las firas últimas, y un altre exemplar al coleccionista D. Francisco Vinyas.

Concedir permís d' obras á D. Joseph Prats y al Sr. Bisbe. Se doná lectura de un dictamen de la Comissió de hisenda sobre una instancia dels Srs. Saliati y C.^a en el quin se proposa la concessió de un salt d' aygua demanat per dita societat.

S' excita l' zel de la comissió central á fi de acordar los festeixes de les próximes firas.

Continúa l' arribada de repatriats, ha comensat la evacuació de Puerto Rico y han desembarcat á Santander los marinos presoners dels yanquis en lo combat de Santiago de Cuba. Per poch, á propòsit d' aquets darrers, fem riure al mon. donchs s' acudí á algú l' estranya idea de que sos companys de Cós los anessin á rebre qüasi triomfalment; pero com axó era exposat á protestes d' altres elements que de segur no ho haurían vist bé y no están ios temps per bullangues, lo Govern á última hora se va resoldre á segar l' herba sota 'ls peus dels que tal se proposavan y va fer santament. En efecte; no es la marina de guerra la menos responsable de les desgracies de la patria y á n' ella se deu en gran part la nostre desfeta; no perque no hage demostrat valentia, ni regatejat lo sacrifici de la seva vida enfront de l' enemich; sino perque á n' ella es imputable en primer terme la deficiencia y mal estat dels barcos y de son armament, ja que ningú més qu' ella ha tingut directa intervenció en les coses de mar.

Lo Govern diu que s' ha esgarrifat al conexer lo total dels gastos ocasionats per la campanya de Cuba, que puja á 380 milions de duros. La campanya de Puerto Rico se fa pujar á un milió. Y á tot axó s' hi han de anyadir encara 20 milions més, en que s' calculan los gastos d' evacuació de les dos illes. Quan se sapiga lo qu' ha costat la guerra de Filipines y l' import de la repatriació de les tropes qu' allí tenim, si es que hagin de tornar, la xifra de la càrrega qu' caurá sobre les espatlles d' Espanya serà horrosa.

No per axó l' Estat dexa de mostrarse rumbós com si 'ls diners li sobressin, y ha produhit dolentíssim efecte lo nomenbrament no sabem si de 21 ó 25 agregats á la Comissió nomenbrada pera anar á París á tractar de la pau; més que més, quan no faltan en ella fills y parents de personatges y de ministres, algún dels quals hem llegit qu' acaba de cumplir tot just vint anys.

Del nou partit polaviejista, per ara se 'n parla poch, potser perque estém en estat de siti y s' ha prohibit á sos prohoms sortir á fer propaganda. Es de notar de totes maneres que l' element integrista, que tanta afició havia demostrat al General y tant d' éll esperava, se 'n manté apartat y fins se mostra recelós, no haventlo satisfet la carta-programa y menos de segur les companyies en que aquell s' embranca. Lo temps dirá: donchs no es possible donar crèdit á les notícies que corren d' una nova inteligencia entre En Silvela y En Polavieja.

Entre 'ls qui s' preocupan de veres pel pervindre d' Espanya, crida la atenció lo mohiment que s' generalisa per totes les regions contra 'l jou centralisador y les ficcions en que s' fonamenta lo sistema parlamentari qu' aquí s' estila. A Catalunya, á Navarra, á les Vascongadas, á Mallorca, á Galicia, á Castella meteix, s' axequen veus reivindicant la llibertat de les regions espanyoles. Los vells polítics, esma-perduts, acollan devant d' aquesta tendencia cada die més poderosa y procuran nadar y guardar la roba: per més que comprenen bé que no son ells los cridats á realisarla.

—Lo Centre Catalanista de Gerona y sa Comarca va dirigir al senyor Arana y Goiri un telegrama de felicitació, pel seu triomf en las eleccions provincials de Bilbao. L' altre candidat bizkaitarra, senyor Zabala, que s' presentava per Guernica, tingué passal de tres mil vots.

—Diu *El Heraldo de Madrid* que 'l manifest del general Polavieja ha produhit extraordinari entusiasme en la nostre provincia, essent molts los que s' hi han adherit.

De tot aquest entusiasme aquí ningú n' ha tingut esment y la massa neutra continúa tant retreta y sense cap ganas de confóades ni de que se la pugui confondre ab les pandilles que disposan de la provincia á son albir.

Que tres diputats á Corts per aquesta provincia que figuravan com adictes al Govern y en aquest concepte foren encasillats y fets sortir diputats, se n' hagin passat ab lo general Polavieja, res té d' estrany; dos d' ells son canalejistes incondicionals y no han fet ni més, ni menos, que seguir al seu amo. Lo dia qu' aquest dexi de ser polaviejista, ells també dexarán de serne y l' seguirán allá ahont vagi. L' altre se va fer del Govern quan les eleccions y, per més que s' digué qu' era independent, los diaris oficials y oficieos s' encarregaren de fernes saber qu' havia fet declaracions afiliantse al partit lliberal en lo dinar que al senyor Canalejas (l' exministro) donàren á Castelló d' Ampuries. Si aquest senyor lo va convertir allavors, es fàcil y probable que també l' hage convertit ara y possible que 'l desconvertexi demá si axis li convé.

Resultat, que aquí tot continúa exactament com avans: los canalejistes essent canalejistes, los rouristes rouristes, y 'ls silvelins silvelins; tots ells ben avinguts al present y al pervindre, perque ningú pugui disputalsi l' usdefruyt de la influencia y del poder mani qui mani.

Y 'l general Polavieja que vagi sumant adhesions d' aquest calibre, pera regenerar la nació.

—Han tornat les hortalanes á parar á la plassa. No sabem com s' ha resolt lo conflicte; sia com sia, nos en alegrém.

—L' Ajuntament de Lloret de Mar ha acordat instal·lar un hospital pera 'ls soldats repatriats que tornin malalts de Cuba.

També se socorre ab caldo, llet y vi ranci als repatriats que passen per la estació de Gerona, gracies á la iniciativa d' alguns caritatius particulars.

—Avuy l' Arxiconfraria de la Passió y Mort celebrará ab gran solemnitat la festa de la Exaltació de la Sta. Creu en la ex-colejiata de Sant Feliu, ab missas de 5 á 12. A las 10 solemne ofici ab exposició de S. D. M.

A la tarde fnció á dos quarts de sis, cant del Trisagi, meditació y cant, y sermó á càrrech del Rnt D. Joaquím Vallés. Adoració de la prodigiosa imatge de N. S.^a y cant del Miserere.

—S' ha declarat lliure la conrreu del tabaco en las provincias de Granada, Málaga, Murcia y Huelva.

—Ha sigut nomenbrat President d' aquesta Audiencia don Miquel Iso, que desempenyava 'l càrrech de Fiscal de la mateixa, y per aquest càrrech ha sigut nomenbrat D. Leopoldo Montalves.

—Ha comensat á veure la llum en aquesta ciutat un setmanari ab lo titol de *El Autonomista*.

Hem rebut també *El Farnense* qu' ha comensat á publicar-se á Sta. Coloma de Farnés. Dexém ab los dos establert lo cambi.

—Lo periódich *Lo Economista* calcula que 'l valor dels titols del Deute Exterior presentats al extranger puja á la quantitat de 883.717.000 pesetas, quantitat que representa 'l 44'81 per cent de la totalitat dels titols en circulació.

—Ha comensat á treballar la gran fàbrica farinera *Encesa y C.^a*.

—S' ha prorrogat per 30 días més lo plasso pera la re-dempeció en metálich del servey militar.

—Traduhim del *Euskalduna*; de Bilbao:

«Se 'ns ha assegurat que la candidatura del senyor Galarza pera diputat per Guernica fou resultat de l' acort prés per la Junta de la societat Euskalerría de presentar á dit senyor ab lo mateix caràcter ab que ho havia sigut avans, y que 'l programa que 'l senyor D. Aureliá Galarza porta á la Diputació, es lo programa fuerista en lo sentit més radical de la paraula y sense cap compromís personal.»

—L' acte inaugural del present curs académich en l' Ateneu Barcelonés se verificará durant la primera quinzena del vinent Octubre, pronunciant lo discurs presidencial don Lluís Domenech y Montaner, que llegirà un treball sobre la «Reorganissació de Catalunya com á poble modern.»

—Del cens de població verificat en 31 de Desembre últim, resulta que dels divuyt milions d' habitants que té Espanya, n' hi ha 6.400.000 que no saben de llegir ni d' escriure, ó sia, més de la tercera part.

—S' assegura que l' Ajuntament de Figueras ha sollicitut del senyor President del Consell de Ministres, que sien embarcats pera Cuba los deportats que s' troban reclosos en lo castell d' aquella ciutat.

—Divendres á la tarde morí 'l nen Gaspar Coderch y Gultresa, fill de nostre particular amich D. Joseph. Acompanyém á la familia en lo sentiment.

—Per aquesta tarde está convocada per l' Alcalde una reunió ab lo objecte d' arbitrar recursos pera auxili dels repatriats.

—Segons diu un periódich, en la reunió celebrada fa poch per l' Ajuntament de Palma 'l regidor senyor Mulet, després de condemnar la centralissació de serveys per l' Estat, que assegurá ser la causa del malestar en las regions, va fer un elogi de la Diputació de Barcelona per sas gestions en sentit regionalista, y terminá formulant una proposició encaminada á conseguir d' aquesta Diputació, mostrantli las ventajitas que á aquest pais reportaria, que porti sos esforços á fer que sian declarats franchs tots los ports de las Illas y que gestioni la celebració d' un conveni ab l' Estat, ab lo objecte de que, mitjasant lo pago d' una quantitat crescuda, pugui encarregar-se la provincia per sí mateixa de la distribució y exacció de tots los impostos, acomodantlos als usos y costums de las Balears.

S' acordá que la proposició quedés sobre la taula per terme de quinze dias.

—Es molta la acceptació qu' ha obtingut l' opúscul *Fets d' armes de la marina de guerra catalana*, primer dels de propaganda qu' ha publicat la *Unió Catalanista*, y que com tenim dit se troba de venda al infim préu de dos rals l' exemplar.

VARIETATS

Los mist-poeffers de la badia de Fundy

Es sabut que en molts llocs á la bora del mar, y fins en plé oceá, se senten devegades remors llunyans quina causa y procedencia son ignorades. Hem obert sobre 'l particular una informació, com saben los nostres lectors, y sería de desitjar que s' arribés á esclarir un assumpto tant misteriós. A n' aquest propòsit M. Cleveland Abbe fa observar en la

Weather Review, que 'ls ruidos de que s' tracta se dexan sentir sovint en la badia de Fundy, en los jorns calmosos d' estiu; y que se semblan molt als que poden sentirse prop d' un *aquarium* en que hi hagi cert peix, lo *Pogonias chromis*. Aquest peix té la propietat d' emetre sons, los quals se senten de gran distancia. Pot ser bé que tinga certa intervenció en lo misteri dels *mist-poeffers*. Ben limitada en tot cas, donchs es positiu que 'ls ruidos d' aquest genre tenen causes diferents: una sóla y exclusiva hipotesis no es suficient pera explicarlos tots, puig n' hi ha que son deguts á les ones, altres á esquerdes de la costra de la terra, altres á commocións submarines y encara á altres causes desconegudes. Sembla, no obstant, que 'l *Pogonias chromis*, fa tambe 'l seu paper en aquest assumpto. — (*De la REVUE SCIENTIFIQUE del 17 de Setembre*).

La Repartició de l' Africa

Lo conveni anglo-francés de Juny d' aquest any ha posat terme á la repartició definitiva de l' Africa occidental; té, donchs, interès conèxer la importancia en extensió de territoris y en nombre de habitants, tant ocupats com sotmesos al protectorat ó á la influencia, de les diferents potencies d' Europa.

Lo senyor Pau Barré, dona sobre aquest punt les següents xifres en la *Revue Statistique*:

Sona	Milers d' habitants	Milers de Kilom. quadrats
Inglesa...	41.000	5.800
Francesa...	35.000	9.600
Belga...	17.000	2.300
Alemana...	8.650	2.400
Portuguesa...	7.713	2.250
Egipcica...	7.000	1.000
Turca...	1.000	1.000
Espanyola...	450	310
Italiana...	1.800	675
Independent...	12.750	2.000
No repartida...	12.000	2.478

O sia, un total de 145 milions d' habitants, dels quals 12 son admesos com á independents y altres 12 están destinats á ésser obgete d' una próxima protecció.

L' extensió total del territori es d' uns 30 milions de kilòmetres quadrats.

L' Africa que s' considera independent, está composta així:

	Habitants	Kilom. quadrats
Imperi de Marroch...	6.000.000	620.000
Imperi d' Abissinia...	4.500.000	675.000
República de Siberia...	1.200.000	250.000
República de Transvaal...	840.000	335.000
República d' Orange...	210.000	130.900

SECCIÓ LITERARIA

La poesia dels camps

Lema: En la primavera com en l' estiu, en la tardor com en l' hivern; sempre.

I.

Recobrada ma salut ab los ayres sanitosos de montanya, ahir, ab les llàgrimes als ulls vaig despedirme dels camps y dels boscos, dels marges y de les fonts, dels aucellets y de la bona gent de la masia. Al extrényer fortament entre les meves les rústegues mans del masover, mentres los gossos, grinyolant, fregavan les nostres cames, sa muller y sa filla, á quatre passes, nos miravan mitx sèries, mitx ribent, y 'l mosso, desde 'l llindar de la porta, girava 'l cap pera no toparse ab mos ulls que tot ho veyan, tot ho devoravan. Lo cel trist, boyrós, los rostres contrets; hasta los animalets fora de son estat natural..... Los gossos, la lloca, 'ls pollets; tots, tots. Homes y besties, cel y terra: fins aquella terra que m' havia sostingut tantes vegades ajegut al seu damunt, quan jo, malalt, ni 'm podia valdre de mes propies cames; ¡Tot plorava!

Y es que jo hi havia posat afecte á tot alló. Més que afecte agrañiment, veneració, casi diré idolatria. Y tot alló també m' estimava á mí; perxó ho dexava ab recansa, contra la meva voluntat, apesar d' anàrmen á casa, aprop de ma volguda familia, de mos amichs, d' aquell sabi metge que m' ordená la medecina del camp tres mesos, sis, un any pera conseguir l' efecte desitjat.

Vaig despedirme confós per tants beneficis rebuts, d' aquells que no s' poden pagar, y..... «A reveure» vaig articulejar al fi ab veu tremolosa allunyantme, fugint ab lo cap tórbol de idees y ab lo cor balegantme.

II.

Tota ma familia va rebrem ab los braços oberts, al arribar á ma ciutat. Va abraçarme 'l meu pare, me besaren la mare y ma germana y 'l menut, mon germanet de sis anys, s' amagava de ma presencia enredantse entre las falduilles de la minyona. ¡Ni 'm conexia!

Ab un any de no alimentar-me ab l' ayre mal si de la ciutat y sense haver prés un sol gram de medecina de cal apotecari; com havia trasmutat lo color mes galtes! ¡Com s' havia enriquít de sanch nova y fresca mon pobre cas!

De la estació a casa no vaig donarme compte de ningú. Prou feyna se 'm girà pera atendre are a l' un, are a l' altre de ma família, contestant sempre ab mots afirmatius a les preguntes plenes de cuydado: — ¿Ja no t' fa mal res? ¿Tens forsa gana? ¿S' han portat bé 'ls masovers?..... Entre tant arribarem devant l' escala de casa y vaig pujar ab més dalit que ningú.

— Quan penso que fa un any me mancavan les forses pera baxarla!

— Mira, fill meu, — me digué la mare entrant al pis — demà mateix portaràs un ciri.... — Tot se complirà, no ballava més — reprengué 'l meu pare — pro cuytú pel sopar. Lo noy necessita descans. Demà ja 'n parlaré.

Axis ho ferem desseguida; soparem y després tothom m' acompanya en processó a la meva cambra: — Vaja, bona nit, hasta a demà vaig contestar rihent als saludos carinyosos de tots. — Descansa de gust. Llevat ben tart. Dorm forsa.....

III.

Dormiria encare si no fos que 'm trobo al llit a mon entornat germanet que 'm diu, arrapantse a mon coll, y peñonejantme: — Au, llevat, llevat, que jugarem.

Son nou hores y 'm llevo.

— Quin efecte 'm causa ma cambra d' avuy! ¡Quina diferència ab la de ahir! Aquella, d' un sol finestral, tota llum y sols ab un llit, una taula y quatre cadires. Aquesta ab balcó, carregada de mobles, empaperada, artificiosa.... Desde l' altre veyo molt cel, molts camps, moltes montanyes: lo sol quan de bon mati venia a despertarme, y desde 'l llit sentia als aucellets que, fins entrant alguns en ma cambra, me donavan alegroys lo bon dia. Desde aquesta veig un balcó al davant, un altre a sobre, molts al costat y arreu balcóns y més balcóns y un xich, xich, de cel allà dalt, lluny, y de sol ni una llapissada. Y desde 'l llit sento la nit al sereno, al dematí les esquelles de les cabres y 'ls riuols que 's reventan cridant lo diari ó l' última hora. Conscient de la realitat, plé de mal humor, sense tenir la esperança de veure de molt temps lo cel y 'ls camps y les boqueries casi casi m' alegre — Deu me perdó — de ma passada malaltia.

Si almenys, pera mi tot sol, hagués borronejat mes impresions del camp, potser rellegintles se 'm representaria melcóm de lo que he vist. Potser tornaria a sentir y a gosar ab l' efecte que produhi en mon ànim la obra sublim de la Creació en totes ses èpoques y manifestacions, sempre...

— Té, aquí tens les cartes que posavas pera mi dintre de les de casa. Llegíxles; tórnales a llegir — me diu entrant en ma cambra la meva germana. — ¡Quina alegria 'm donas! li conleslo. Si are justament jo pensava.... Gracies, gracies.... ¿Y a tú t' han agradat forsa les meves cartes? — A mi vés si m' agradan, que fins en sé trossels de memoria, y vuy que me les tornis després ¿ho sents? Son meves y les vuy; no més te les dexo.

IV.

Les hi tornaré treta una copia d' algunes. D' aquesta, 'l aquest trossel.

— ¡Cóm me 'n recordo!... Ella, la meva germana, té cert gust literari; té molta afició a la lectura. Y riu de debó llegint en Vilanova. ¡Cóm hi sent ab l' Oller! Perxó en mos papperets per ella li parlava sempre dels camps y del cel y de les flors. Miréu, aquest parla de la primavera: « Fa quinze dies escassos que soch fora del teu costat y ja 'm sento tot un altre. Me sento ab més forsa, ab més vida. La meva canch circula ab més llibertat ab les suaus alenades de la primavera.

— ¡Quant haurian tardat a tocarne si no m' hagués movent del nostre pis ab l' argolla de cases que li privan l' ayre y la vista!

Aquí respiro l' alé del blat que tot just naix, de les plantes que florexen y de les flors que 's badan; y no 'm dexan aburrir, al contrari, m' extasio ab los cantichs humils dels cardals y de les cadernereres y ab les notes sublimes dels rossinyols que m' entran a l' anima.

L' ayret del matí y 'l del cap-vespre refrescan y donan major a mes galtes, com la rosada donà vida a les flors un dia musties per l' escalf del sol de tot lo dia.

Llastima que no hi sies a mon costat pera comunicarnos nostres impresions, pera sentir abdos les belleses de la Primavera en la primavera.... Mira, les vinyes casi totes son verdes y abans per aquest temps se cavavan. Are no s' hi balla pas ningú. ¡També fa impresió, també fa sentir contemplar la ossamenta de cadàvers! »

Vingué l' estiu y a dins de una carta a mos pares vaig escriure aquest trossel per ella: « Avuy, diumenge, la Missa del matí se es dita a les tres y a les dugues ja era de peus a fora. Desseguida me n' he anat a la Esglesia... ¡Quin moment pels caminals!... Som al pich de la sega y 'l senyor pastor l' ha dita la Missa ab les portes de la Esglesia obertes de tot a bat.

Los segadors l' han ohida desde fora, ab les dalles y

falç a les mans pera ser més aviat sobre 'ls camps un punt acabada.... ¡Quins tochs de corneta després!

Lo blat es granat y hermós y per causa de les derrereres plujes s' inclina humilment a la arribada dels dallayres. Va a sacrificarse com un xayet y ab ell també la rosella, sa enamorada. Moren abratsats als colps del segador que lluyta per la vida sota un sol que estabella, sense un alé d' ayre. Fins lo fullatge dels arbres se manté quiet, silenciós, com si sa mare, la soca, estés en profunda meditació contemplant a l' home que trevallava, la espiga que cau, los camps mitx despullats; aquest quadro tan gran que jo hi soch a dintre com una taca, inservible, fenthi nosa.... sols ¡gosanhi! »

Y l' estiu passà y jo anava escriguent a ma família féntloshi sapiguer ma rápida mellora a cada nova carta.

Era l' Octubre, a la tardor, y va caure una pedregada que no va dexar brot sencer. Jo li explicava, a ma germana, d' aquesta manera: « Abans d' ahir, a mitja tarde, la Verge de la ermita se posà manto. Un mantell tan negre y tan gran que donava feresa.

Se va exténdrer, exténdrer fins abrigar a tota la encontrada. Ja les besties l' havian presentit aquell temps, que 'ls galls ab sos crits y 'ls insectes corrent atolondrats y pessigant ab duresa l' anunciavan.

Van comensar a caure unes gotes molt grosses y desseguida sentí la flayre del llor que cremavan en la llar, fortes escopetades y les campanes de la Esglesia que tocavan a mal temps.

Jo també vaig agafar la escopeta y vinga encararla contra aquells núvols tan negres que no se espargian y dexavan anar, al principi a poch, a poch, y més tart ab fúria y sense una gota d' aygua, la pedregada més gran que soch vista. A raig les pedres eran com amellons; moltes com un ou.... ¡Y durà una hora la lluyta! ¡Qué dich la lluyta! Si la remor de la tempesta ofegava a dos passes lo mesquí esfors del home contra l' element. Y 'ls camps, vensuts, s' anavan cobrint de pedra y seguian escopsantla ab completa indiferència. Poques eran les plantes que alsessin lo caparró enlayre en demanda d' auxili. Sols la única senyal de protesta exia del cor del bosch, d' alguna branca que se esquexava apoch, apoch, com si morís renegant de sa desgracia.

Després, un cel seré, sense un núvol, com si la atmosfera s' hagués rentat ab una aygua extranya ¡que feya una fortor! Y 'ls arbres pelats, sense una fulla. Y 'ls camps sembrats de plantas trossejades. Y en moltes cases sense pá a taula y sense diners pera comprarne. »

Quin espectacle aquest tan esferehidor pèls pobres pagesos. M' apar sentir encare les exclamacions que feyan al diumenge següent al exir de Missa. Lo rem fou gran, molt gran y tots havian rebut de debó.... ¡Quina llástima!.... A mi 'm dolgué molt la desgracia y es que ja 'm sentia fet un pagés, precisament quan vingué l' hivern y ab ell mes últimes cartes.

¡Haver de marxar quan ja manejava la fanga mellor que la ploma, al escriurar a ma germana aquestes ratlles: « — Neva, fassa matinada — m' ha dit aquest matí la masovera, trucant lleugerament a la porta de ma cambra. ¿Qué haurias fet tú?.... Jo, mira, he saltat del llit al punt y m' ha faltat temps pera correr a obrir lo finestral. ¡Ab quin ayre nevava! y axó que arreu ja n' hi havia un pam.

M' he vestit ab un santiamén y he sortit al defora, a contemplarho mellor; a veurels damunt meu los hermosos borrallons que queyan.

Tot era del mateix to.... ¡Quin llibre tan gran pera escriurehi lo poema del hivern!

A mi m' entravan ganas d' escriuret mes sensacions allí mateix; d' escriuret, petant de dents, que 'ls aucellets, esma-perduts, morts de gana, enfredorits com jo mateix corrian d' assí y d' allà ab suaus batements d' aletes clapejades de neu, pera espellinsar una trista herveta; pro no, no ho he pas fet, no. M' he estimat mes ferhi un clar en la neu y omplenarlo de mill y ordi pera apagarlos la gana. ¡Pobrets! ¡cóm s' hi han tirat tot desseguida!.... Ab un tret ¡quants ignocents haurian caygut viclimes de la fam!

Ja estava ben moll quan me n' he entrat vora la llar a axugarme, a revenirme. ¡Si estava tan enramat!

Y desde allí l' escrich. Si ho veyas també gosarias com jo hi goso.

D' aquí veig com los borrallons cauen pausats, a cada punt més espessos y al davant d' axó que contemplo mitx ajegut en l' escon, al costat d' un foch com un infern, també a mi 'm cau la ploma. Ella no sab pas expressarho. Axó s' ha de veure. »

V.

Efectivament, alló s' ha de veure, y pera sentir y gosarhi s' ha de veure 'l camp en totes les èpoques; en la primavera com en l' estiu, en la tardor com en l' hivern: sempre. A mi me ha donat la vida del cos y la de l' anima. A tothom donara almenys la vida del esperit, porque allí tot es llibertat, tot bellesa, tot poesia.

Aquí, a la ciutat, no n' hi ha de llibertat; aquest mot es una mentida.

Probéu d' anar per la Rambla en cos de camisa, un dia de xafagor y us dirán boig. Aturévos davant d' un cuadro magnífich, d' art primorós, exquisit, y hauréu de gosar ab mida. Havéu de reprimirvos qualsevol exclamació d' entusiasme.

¡Hi ha més gent que se 'n burlaria si donavau probas de sentir!

Aquí tot es sempre lo mateix. Molts carrers, cafés, teatres; un edifici nou allí, més amunt un altre y... res més. Tot es artificiós, tot prosa: en tot s' hi veu massa la mà del home.

Afora, desde la primavera que apunta saludada ab los refilays dels rossinyols, hasta que mor l' hivern, fosa la última bolva de neu... en tot; en les flors y en los aucells; en les plantes y en los insectes; en tot lo llibre immens de la Natura que plora ó riu, are il-luminada ab un sol espléndit, are enfosquida per una nuvolada amensadora; en los detalls més petits com en lo mes gran, en tot s' hi veu la ma de Deu.

P. ROCA Y JORDÀ.

AMOROSA

Fugint ab dols deliri,
corrents, de la ciutat,
fugint dels passeixs públics,
(ahont tots marcan lo pas,
y sembla que s' arrastran
pacients y ab gravetat);
fugint tots dos, m' aymada,
irem travessant camps,
com vol de papellonas
pels marges tot saltant.
anant a cercá ansiosos
aquell lloch amagat
d' inmensa esplendidesa,
d' hermosa soletat
que sembla que 'ns acosta
y 'ns té més ben lligats;
allí hont sens dir paraula
mirarnos es tan grat;
allí hont vegem, que torna
l' aucell, rápit volant,
al niu hont es l' aucella,
y en ell ben amagats
se miran y s' estiman:
com ells, irem allà,
perque a tú sols te vege
y tu a mí, ton ayman,
voltats de papellonas,
d' aucells y de cantars,
dormintnos en dols somni
al só del riu, qu' al mar
també depressa busca
per jaure' n son llit gran...
¡Qué bé s' está allí, aymada,
hont tots estimem tant!

ARTUR GIRBAL BALANDRU.

SECCIÓ COMERCIAL

Mercat de Gerona del die 24 de Setembre

Especies	Mesures	Pessetes
Blat	QUARTERA DE 80 LITRES	19'00
Mestall	»	16'00
Ordi	»	9'00
Séfol	»	13'00
Civada	»	8'00
Besses	»	15'00
Mill	»	16'00
Panis	»	12'00
Blat de moro	»	13'00
Llobins	»	8'50
Fabes	»	14'00
Fabó	»	15'50
Fassols	»	28'00
Monjetes	»	26'00
Ous	Dolzena	1'25

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA

Diumenge 25 — Sta. Maria de Cervelló ó del Socors; Sant Cleofes.
Dilluns 26. — St. Ciprià y Sta. Justina.
Dimars 27. — St. Cosme, St. Damià y St. Adolf.
Dimecres 28. — St. Venecian; lo Beato Simón de Rojas.
Dijous 29. — La Dedicació de St. Miquel Arcàngel.
Divendres 30. — St. Geroni; Sta. Sofia.
Dissapte 1. — L' Angel Custodi d' Espanya. St. Remigi.
Quaranta Hores. — En la Iglesia de St. Feliu (capella de la Passió y Mort.)

Guia del viatger en la Comarca

Amer. — Estació fèrrea. Ferrocarril de Gerona a Olot y carretera de Sta. Coloma a Olot y de Gerona a Anglés a 18 km. de Gerona.

Anglés. — 14 km. de Gerona. (Vegis lo dit referent a Amer).

Arbucias. — 36 km. de Gerona. Carretera de Hostalrich a Sant Hilari Sacalm.

Armentera. — 27 km. de Gerona. Prop la carretera de La Bisbal a Figueras.

Bagur. — 44 km. de Gerona. Carretera de Gerona a Palamós per La Bisbal y Tramvia de Flassá a Palamós. Camí vehinal desde Palafrugell. Població marítima.

Banyolas. — 14 km. de Gerona. Carretera de Gerona a Olot. Aigües sulfuroses.

Besalú. — 41 km. Carreteras de Gerona a Olot y de Figueras a l'última població.

Blanes. — 32 km. Estació en lo ferrocarril de T. B. y F. Banys de mar.

Cadaquers. — A 54 km. Camí vehinal desde Rosas. Banys de mar.

Caldas de alavella. — 16 km. Estació en lo ferrocarril de T. a B. y F. Carretera desde Llagostera. Aigües termals. Establiment del Srs. Prats y fill. — *Vichy Catalá.* — Cotxes de abdos establiments a tots los trens.

Calonge. — 27 km. Carretera de Sant Feliu de Guixols a Palamós.

Camprodón. — 59 km. Per Vich y per Olot passant per Sant Joan de las Abadessas.

Cassá de la Selva. — 12 km. Estació en lo ferrocarril de Gerona a Sant Feliu de Guixols y carretera de idem.

Castell d' Aro. — 25 km. (Id. anterior).

Castelló d' Ampurias. — 41 km. Carretera de Figueras a Rosas.

Figueras. — 32 km. Estació ferrocarril de T. a B. y F. Carretera de Barcelona a la Frontera y limit de la carretera de Olot, La Bisbal y Rosas.

Gerona. — Fonda del Comers, carrer de Albarreda.

Hostalrich. — 39 km. Estació ferrocarril de T. a B. y F. y carretera fins a Sant Hilari.

La Bisbal. — 27 km. Estació Tramvia Flassá a Palamós. Carreteras de Gerona, Figueras y Palamós.

La Escala. — 32 km. Carretera de La Bisbal a Gerona y de la estació de Sant Jordi per Verges. Banys de mar. Ruhinas de Ampurias.

La Junquera. — 47 km. Limit en la carretera de Barcelona a Frausa. Banys de la Mercé. (Aigües sulfuroses).

La Selva. — 16 km. Estació ferrocarril de Gerona a Olot, carreteras de Sta. Coloma y de Gerona a Olot

Llagostera. — 24 km. Estació ferrocarril Sant Feliu de Guixols. Carreteras a id. y a Caldas de Malavella.

Llansá. — 41 km. Estació ferrocarril de T. a B. y F. Banys de mar.

Lloret de Mar. — 32 km. Carretera a la estació de Blanes, y carretera fins a Tossa.

Massanet de Cabrenys. — 54 km. Carretera desde Figueras.

Olot. — 48 km. Carreteras a Gerona, Figueras, Sant Joan las Abadessas y Sta. Coloma de Farnés.

Palafrugell. — 41 km. Estació Tramvia Flassá a Palamós y carretera de Gerona a Palamós.

Palamós. — 44 km. Estació del Tramvia de Flassá, limit de las carreteras de Sant Feliu y de Gerona.

Rosas. — 44 km. Carretera de Figueras. Banys de mar.

Sant Feliu de Guixols. — 36 km. Ferrocarril fins a Gerona: carreteras a Gerona y a Palamós. Establiment de banys de pila y oleatge.

Sant Hilari Sacalm. — 38 km. Carretera a la estació de Hostalrich y a Vich. Aigües acidulo-carbónicas.

Sant Pere Pescador. — 27 km. Carretera que surt de la estació de Sant Jordi.

Sta. Coloma de Farnés. — 20 km. Carretera desde la estació de Sils (T. a B. y F.) y carreteras a Gerona, Olot y Barcelona. Aigües termals.

Torroella de Montgri. — 32 km. Carretera desde la estació de Verges y desde Gerona. Banys de mar al Estartit.

Tossa. — 41 km. Carretera desde Lloret de Mar.

Vidreras. — 34 km. Carretera desde la estació de Sils y carretera desde Llagostera.

Viladrau. — 50 km. Camí de ferradura desde Sant Hilari y carreteras desde Vich y estació de Banyà. Hotel Cambrinus. Centre de excursions al Montseny.

SECCIO D' ANUNCIIS

Gran éxit en moltíssimas families d' Espanya

La gran sopa **Purés** marca Baget-Reus

Recomanan son us totas las eminencias métricas del mon, per esser la mes agradable, económica, alimenticia y mes facil de digirir. Ab l'ús constant d' ellas se consegueix mes facilitat en la digestió, fomenta la bellesa física y presta al cos un marcat caracter de lleugeresa y galanura. Lo poder nutritiu necessita de una materia associada en los aliments y aquest se troba en las sopas «de Purés MARCA BAGET, que mantenen nostres humors en un saludable estat d' alcalicitat que 'ns preserva del reumatisme, gota diabetis y demés dolencias originals.

Las clases, avuy posadas a la venta son: *Puré de pessols verts.* — *Puré de fabas.* — *Puré de lletias.* — *Puré de fasols.* — *Puré de flor de arroz.* — *Puré de flor de cibada.* — *Puré de flor de sigrons turrats de Font de Saucó y la gran «salsa universal».*

PREUS DE VENTA

Un paquet que val pel públich *un ral*, produeix de 7 a 9 plats de sopa. y un paquet doble, que val *dos rals*, produeix de 15 a 17 plats.

PUNTS DE VENTA EN AQUESTA CAPITAL

- Don Benet Massot. — Plassa del Marqués de Camps.
- » Ramón Lladó. — Carrer de Barcelona, núm. 7.
- » Antoni Guarnoner. — En Francisco, 4.
- » Llorens Massa. — Rambla
- » Emili Andrés. — Sta. Clara, 4.
- » Sebastiá Alsina. — Mercaders, 20.

Representant exclusiu en la Provincia:

RAMÓN GISPERT.—GERONA

Banch Vitalici de Espanya

LA PREVISION

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

Companyas de segurs sobre la vida reunidas

Carrer Ample 64, BARCELONA

CAPITAL SOCIAL **15 000.000** DE PESETAS.

Reservas en 31 Desembre de 1896 9.235,908 05 pts.
Capital's assegurats desde la fundació de las C. as fins al 31 Dbre 1897. 203.-80,352 95 »
Pagat per sinistres, pólissas vensudas y altres comptes fins igual data. 13.382,881 61 »

Delegat general en la Proviucia

Joseph Coderch y Bacó

Agents en la Capital

Toribi Corominas — Narcis Boadas

Pensionat de la Inmaculada Concepció

Carrer de la Claveria, núm. 12

Col·legi del Sagrat Cor de Jesús

Plassa de la Mercé

a carrech dels

GERMANS MARISTES

GERONA

Lo quadro de notes obtingudes en los examens oficials del Institut pels alumnos concorrents a n' aquest establiment, que 's treba exposat en la Secretaria del meteix y a la disposició de tots quants desitjin conéxerlo, es lo mellor elogi dels resultats obtinguts del sistema que 's segueix.

Desde 'l die primer d' aquest mes estan obertes les classes de *Primera ensenyansa y de Comerç.*

Perá 'ls alumnos que cursin la *segona ensenyansa* comensará 'l curs lo die quinze del corrent, encarregantse la Direcció d' inscriure les matricules que 's demanin.

S' admeten *Pensionistes, Mitg pensionistes, cigilats y externs.*

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU

DEL «CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA»

Redacció y Administració: Rambla de la Libertat 31

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Gerona...	1 pesseta trimestre	1'50 pesseta trimestre
Fora...	1'25 id.	0'10 id.
		Un número sol.